

L I J S T

VAN

WOORDEN EN UITDRUKKINGEN,

MET

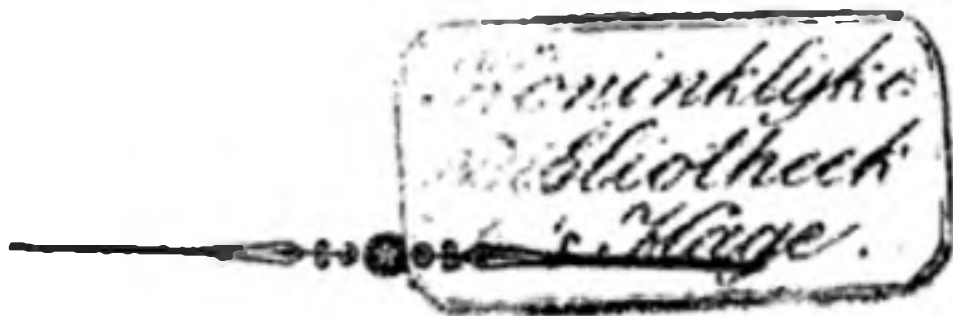
HET NEDERLANDSCH TAALEIGEN STRIJDENDE,

BEWERKT

DOOR

MATTHIJS SIEGENBEEK,

EN UITGEGEVEN MET GOEDKEURING VAN DE MAATSCHAPPIJ
DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE TE LEIDEN.



TE LEIDEN,

BIJ S. & J. LUCHTMANS.

1847.

GEDRUKT BIJ J. G. LA LAU.

VOORBERIGT.

De Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, door één van hare leden opmerkzaam gemaakt op de menigte van woorden en uitdrukkingen, voornamelijk door eene ongepaste navolging van het Hoogduitsche taalgebruik, niet slechts in vertalingen en vlugtig geschrevene dagbladen, maar ook in werken van goede Schrijvers meer en meer voorkomende, besloot eenigen uit haar midden te magtigen, om de voornaamste daarvan bijeen te brengen en het onbestaanbare van dezelve met ons taaleigen beknoptelijk aan te toonen. De hiertoe benoemde Commissie bestond uit de Heeren M^r. C. J. VAN ASSEN, D^r. J. T. BERGMAN, D^r. A. DOYER TZ., M^r. J. G. LA LAU, J. M. SCHRANT en M. SIEGENBEEK. De laatstgenoemde, steller van dit berigt, bood zich, als Voorzitter der Maatschappij en van deze Commissie, aan, om de

door hem en zijne medeleden verzamelde woorden en uitdrukkingen in eene alphabetische orde te bewerken, en het taalbedervende van hun gebruik met een kort woord aan te toonen. De door hem op die wijze bewerkte letters werden, van tijd tot tijd, door hem aan de verdere leden der Commissie medegedeeld, die hem hunne aanmerkingen en bijvoegselen daarop deden toekomen, van welke hij tot volmaking van zijnen arbeid dankbaar gebruik maakte. Buiten de leden der Commissie maakte zich hieromtrent het buitenlid der Maatschappij de Heer F. H. L. DONCKERMANN verdienstelijk. Het geheel werd ten laatste door de Commissie nog eens overzien en, na goedkeuring, uit haren naam, aan de Maandelijksche Vergadering der Maatschappij aangeboden, welke, met dankzegging aan de leden der Commissie, tot de uitgave van haren arbeid op de wijze, waarin die thans het licht ziet, eenparig besloot. Het lijdt geen' twijfel, of er zal in deze lijst nog veel gemist worden, dat daarin moest opgenomen zijn; doch veel is daarin ook opzettelijk voorbijgegaan, 't welk vooral in slordige vertalingen uit het Hoogduitsch of met overhaasting opgestelde dagbladen voorkomt. Doch wie heeft lust of moed, om dien Augias-stal te reinigen? Ook zou dit weinig baten, daar dezelve door onbevoegde vertalers of weinig geoefende Schrij-

vers weldra op nieuw zou gevuld worden. Van daar, dat in het oog loopende fouten en platte Germanismen, enkel door geheel ongeoeffenden gebruikt, in deze lijst niet zijn opgenomen. Van dien aard zijn aandacht, (HD. andacht) voor Godsdienstigheid, Godsdienstig gevoel of het Fransche devotie; alleen, het Hoogduitsche alleen, voor maar; avondland, (HD. abendland) voor het westen; bekwaam (het Hoogduitsche bequem) voor traag, lui; morgenland voor het Oosten, gelijk de Duitschers de Oostersche Letterkunde die morgenländische Literatur noemen; redelijk voor braaf, opregt, gelijk de Duitschers hun redlich gebruiken: roekeloos, in navolging van het Hoogduitsche ruchlos, voor goddeloos; uitspreken (aussprechen), zich duidelijk uitspreken, voor verklaren; vergankelijkheid, in overeenkomst met het Hoogduitsche vergangenheit, voor het verledene; verkreupeling, eene vertaling van het HD. verkrüppeling, voor verlamming, verminking; volledig, naar het HD. völlig, voor geheel, volkomen, b. v. het volledig herstel der finantien; voornaam (HD. vornehm) voor trotsch, hoogmoedig; voornemen (vornehmen) voor ter hand nemen, ondernemen; voortvoeren (fortführen) voor voortzetten; welhebbend (wohlhabend) voor welgesteld, gegoed, bemiddeld. Zulke en dergelijke platte overnemingen loopen, in hare verkeerdheid, te sterk

in het oog, dan dat zij ligtelijk navolging zullen vinden. Wij hebben derhalve gemeend, ons voornamelijk bij zulke woorden en uitdrukkingen te moeten bepalen, als bij anders goede Schrijvers voorkomen en dus, op hun gezag, zouden aangenomen kunnen worden.

Dit weinige zal tot voorberigt genoeg zijn. Moge het der Maatschappij gebeuren, door de uitgave dezer lijst iets tot zuivering onzer schoone en rijke moedertaal van basterdwoorden bij te dragen, zoo zou zij meenen daaraan eene wezenlijke dienst bewezen te hebben.

A.

Aan, in het zeggen *van zijne jeugd af aan* en meer dergelijke, kan wel als overtollig beschouwd worden, maar wordt echter, meen ik, door ons Spraak- en Schrijfgebruik volkomen gewettigd. Het stellen van een' vasten regel hieromtrent komt mij derhalve minder gepast voor.

Aangedachtenis, schoon door het gezag van *Bilderdijk, Nasprokk.* bl. 88. bekrachtigd, zal, geloof ik, niet ligt navolging vinden. — *Aandenken* en *gedachtenis* drukken het denkbeeld genoegzaam uit.

Aangemeten, in de spreekwijze, *dit is zijne krachten aangemeten* en meer dergelijke, is met het Nederlandsche spraakgebruik volstrekt strijdig, en verraadt terstond zijnen oorsprong, als vertaling van het Hoogduitsche *angemessen*.

Aangeven, in navolging van het Hoogduitsche *angeben*, komt ook bij anders nette Schrijvers niet zelden voor, waar men vroeger *opgeven*, of eenig

ander woord plagt te gebruiken, als *de hoofdtrekken van iets aangeven* enz. — Bij WEILAND wordt het echt Nederlandsche gebruik gevonden.

Aanhankelijkheid, voor *verkleefdheid*, *verknochtheid*, is, als eene platte vertaling van het Hoogduitsche *anhänglichkeit*, volstrekt af te keuren.

Aanhooging van leven, voor *verlenging van leven*, zal, op het gezag van Bilderdijk, wel niet voor eene gepaste uitdrukking mogen gelden.

Aanhoogte, in het *Mengelwerk* van een veel gelezen maandschrift door mij gevonden, is, als eene platte vertaling van het Hoogduitsche *anhöhe*, buiten twijfel af te keuren.

Aankalken, voor *aantijgen*, *aansmeren*, dat ik bij een' geacht' Schrijver vond, is, mijns achtens, door het gebruik te weinig gewettigd, en tot verrijking der taal te weinig geschikt, om aanbeveling te verdienen. Het komt ook noch in het Woordenboek van KILIAEN, doch in dat van WEILAND voor.

Aanleggeres, in een' regtsgeleerden zin, is zeker geen gelukkig gekozen woord. Beter ware *aanlegster*, overeenkomende met de regelmaat van *fruitverkoopster*, *uitdraagster* enz. *Aanlegster* vind ik ook in WEILANDS *Woordenboek* opgeteekend.

Aanloop, voor *aanleiding*, is mede een woord dat afkeuring verdient.

Aanname is, als een Germanismus, af te keuren, te meer, omdat er, mijns inziens, geene behoefte aan is.

Aanstalten, voor *toebereidselen*, is mede een woord van Germaanschen oorsprong, doch door de regelmaat van *gestalte*, eenigermate althans, te verdedigen.

Aanstrenging, voor het bij ons meer gebruikelijke *inspanning*, als *met aanstrenging van zijne krachten*, komt ook niet slechts in vertalingen uit het Hoogduitsch, maar ook in oorspronkelijke schriften dikwerf voor. Het woord laat zich in zoo verre verdedigen, als er oudtijds, naar uitwijzing van het Woordenboek van KILIAEN, een werkwoord *strengen* bestond, bij hem verklaard door *stringere, constringere, arctare*. *Aanstrengen* nogtans vind ik bij hem niet opgeteekend. Moge intusschen het woord niet volstrekt zijn af te keuren, ik zie echter niet, dat wij door de overneming eene wezenlijke aanwinst voor de taal bekomen, en acht derhalve deszelfs gebruik niet navolgenswaardig.

Aanvaren, b. v. *eene taak* voor *aanvaarden*, op zich nemen, is mede eene uitdrukking geheel strijdig met ons taaleigen.

Aanwandelen. Ook dit woord is, in navolging van het Hoogduitsche *anwandlen*, sedert eenige jaren,

ook bij achtbare Schrijvers niet geheel vreemd. Het wordt in het Hoogduitsch gebruikt van eene gedachte, eene gewaarwording, die onverwacht bij iemand opkomt. Zie het groote *Woordenboek van ADELUNG* op *anwandlen*. Het woord kan niet als strijdig met de regelmaat onzer taal beschouwd worden. Men denke slechts aan *aanwaaijen*, in het zeggen: *de geleerdheid waait niemand aan*, en wat van dien aard meer is. Doch daar *wandelen* bij ons van eene langzame beweging gebruikt wordt, kan het enkel van eene gedachte of gewaarwording gebezigd worden, die langzaam en ongemerkt binnensluipt. Geheel verkeerdt derhalve is het gebruik in de volgende plaats van een' beroemd' Schrijver: »Schrik *wandelde* mij »aan en beving;» waar *overviel* het gepaste woord zou geweest zijn. — Waar een ongemerkt en langzaam ontstaan moet worden aangeduid, bezitten wij het eigenaardige woord *bekruipen*, waarvoor ook somtijds *binnensluipten* gezegd kan worden. Er is derhalve geene voldoende reden, om het Hoogduitsche taalgebruik in dezen na te volgen. Met regt heeft daarom ook WBILAND het in zijn *Woordenboek* niet opgenomen.

Abel. Dit woord, gelijk *abelheid*, een geliefd woord der rijk begaafde Schrijfster van het *Huis Lauernesse* en *Leicester in Nederland*, is bij vroegere

Schrijvers wel niet geheel zeldzaam, maar thans verouderd. Als basterdwoord, even als het Engelsche *abel*, en het Fransche *habil*, uit het Latijnsche *habilis* gesproten, beveelt het zich weinig aan. Ook kan deszelfs vernieuwde invoering niets tot verrijking der taal bijdragen, daar zij tot uitdrukking van het denkbeeld de woorden *bekwaam*, *geschikt*, *bevoegd* enz. bezit.

Af, in *van af*, als *van af dien tijd* enz., is eene stootende en aan ons spraakgebruik vreemde vereeniging, welke meer en meer in zwang begint te komen. Elk beschaafd Nederlander zal in het dagelijksche leven zeggen; *van dien tijd af*. De bijeenvoeging van twee voorzetselen geeft eene hardheid en wanstaltigheid, waarvan onze taal afkeerig is. Het is derhalve te bejammeren, dat zulk eene zamenvoeging reeds bij goede schrijvers voorkomt. Zoo las ik bij een' anders loffelijk' dichter:

Toen Karels rechtbank nog, *van af* haar' Keizers zetel
In Franeker beval.

Het gezegde geldt mede omtrent *van uit*, dat mij insgelijks bij een' vermaard' Schrijver voorkwam:
»De oorlog, voor eenigen tijd tusschen Engeland en Schotland, tevens tegen Engeland *van uit* Frankrijk ontstaan, duurde nog voort.» — *Van af* wordt op eene geestige wijze in deszelfs belagchelijkheid ten

toon gesteld in een luimig dichtstuk van den begaafden dichter M^r. J. VAN LENNEP, geplaatst in de *Aurora* voor 1846. Zie hier de bedoelde regels:

Wiens naam *van af* het barre Noord
Tot toe het verste Zuiderboord
 Op aller tongen woonde.

Waarbij de volgende aantekening gevoegd is: » De » Schrijver hoopt in dit couplet een bewijs gegeven » te hebben, hoezeer hij verlangt den nieuwmodischen » Germaanschen stijl — waarin niet slechts onze dag- » bladschrijvers, maar ook sommigen onzer Volksver- » tegenwoordigers, ja de algemeene organen van ons » Gouvernement uitmunten, na te streven en in zwang » te brengen. Hij hoopt, dat men zijn voorbeeld vol- » gen, en voortaan niet alleen meer het (de hemel » weet door wien) uitgevonden *van af*, maar ook » *tot toe* zal mogen schrijven, en dan vooral niet ver- » geten, om uitdrukkingen, als *van stonden aan*, » *ten voeten uit* enz. door eene bevallige omzetting » te converteren in: *van aan stonden*, *ten uit voeten* » enz. — alles ad majorem gloriam onzer moeder- » spraak.»

Afgeven, in het zeggen *zich met iemand* of *iets afgeven*, voor *zich met iemand* of *iets bemoeijen*, *inlaten*, *bezig houden* enz. is eene on-nederlandsche uitdrukking, welke, in navolging van het Hoog-

duitsche spraakgebruik, thans meermalen voorkomt. Met regt is deze beteekenis van het woord door WEILAND in zijn *Woordenboek* niet opgegeven.

Afweg, voor weg, die van den regten weg afwijkt, is mede wel een woord, dat door het veel lezen van Hoogduitsche Schriften bij ons in zwang is gekomen, maar nogtans niet als strijdig met ons taaleigen kan afgekeurd worden. Reeds bij KILAEN vindt men het opgeteekend; en dit is waarschijnlijk de reden, waarom WEILAND het in zijn *Woordenboek* heeft opgenomen.

Afzet voor *aftrek*, *vertier van koopwaren*, is mede eene vertaling van het Hoogduitsche *absetz*, welke onze taal geenszins verrijkt.

Als, in de spreekwijze, *voorzigtig, als of gelijk hij was, ontweek hij het antwoord op die vraag* en meer dergelijke, is eene uitdrukking van het Engelsche en Fransche taalgebruik in het onze overgenomen, en ook bij keurige Schrijvers niet vreemd. Ik geloof echter, dat zij met het echt Nederlandsche spraakgebruik onbestaanbaar is. Zie verder het hierover door mij aangemerkte in het *Taalkundig Magazijn* van den Heer DE JAGER, II D. bl. 43 en 44.

Avondlijk, in *avondlijk bezoek, avondlijk uur* en meer dergelijke uitdrukkingen; is met den aard onzer taal geheel strijdig. De uitgang *lijk* toch,

afkomstig van *lijken, gelijken*, geeft, volgens de verklaring van TEN KATE, in zijn bekend voortreffelijk werk, II D. bl. 87, en in overeenstemming met dezen, van WEILAND in zijn *Woordenboek* en van BILDERDIJK, in zijne *Spraakleer*, bl. 131, zekere overeenkomst, gelijkheid te kennen.

B.

Beademen, in den zin van *beamen*, is zeker uit het denkbeeld gesproten, dat het laatste eene verkorting van het eerste is. Beter onderrigt ons WEILAND in zijn *Woordenboek* op *beamen*. *Beademen* betekent zijn' adem over iets te laten gaan, zoo als het in het genoemde werk te regt verklaard wordt.

Bedanken (zich) voor *over iets zijne dankbaarheid*, of *tevredenheid betuigen*, is een niet ongebruikelijke Germanismus. De uitdrukking komt echter reeds bij HOOPT meermalen voor. Zie het *uitleggkundig Woordenboek* op dien Schrijver, uitgegeven door de 2^{de} Klasse van het Koninklijk-Nederlandsche Instituut. Zie ook eenige voorbeelden van het gebruik van dit woord opgegeven door den Heer DE JAGER in zijn *Taalkundig Magazijn*, I. D. bl. 264.

Begeesteren, als overbrenging van het Hoogduitsche *begeisteren*, wordt door het voorbeeld van BILDERDIJK wel eenigermate, doch, naar mijn oor-

deel, niet volkomen gewettigd, daar die taalgeleerde, ten gevolge van zijn langdurig verblijf in Duitschland, meer Germanismen bezigt. Getuige b. v. het telkens herhaalde gebruik in zijne *Spraakleer* van het Hoogduitsche *sylden*, voor ons *sijllaben* of *lettergrepen*. Er laat zich nogtans tot verdediging van het woord iets ontleenen uit het echt Nederlandsche *bezielen*. Gelijk dit van *ziel* gevormd is, zoo kan van *geest* ook een werkwoord *begeesten* en daarvan het frequentativum *begeesteren* komen. Ik zou echter het gebruik van dit woord niet ter navolging durven aanbevelen, en zulks te minder, omdat het echt Nederlandsche *bezielen* veelal zijne plaats kan vervangen.

Begrijpen. In de uitdrukking, *dat begrijpt zich van zelf*, vertoont zich eene Fransche, geen echt Nederlandsche spreekmanier. Meer overeenkomstig met ons taalgebruik is het zeggen: *dat laat zich van zelf begrijpen*. *Begrijpen* in de uitdrukking, *de zaak is nog in het worden begrepen*, is met ons taaleigen strijdig.

Behagen. *Zich behagen* is het Fransche *se plaire*; het Nederlandsche spraakgebruik wil *behagen*, of *genoegen vinden*. Verkeerd derhalve is hetgeen men leest in het fraaije en belangrijke werk, getiteld *Leycester in Nederland*, III D. bl. 56: »zekerlijk zal »hare Ladyschap *zich hier behagen*.”

Bekennen. Het gebruik van dit woord, in de uitdrukking: *zich tot eene leer, eene sekte bekennen*, dat, in navolging van het Hoogduitsche taalgebruik, bij ons niet geheel vreemd is, verdient buiten twijfel afkeuring.

Beleeren, in den zin van *onderrigten*, is mede een Hoogduitsch, geen Nederlandsch woordgebruik.

Beleven, in de beteekenis van het Hoogduitsche *beleben*, zoo veel als *leven wekken*, is met ons taalgebruik onbestaanbaar, dat het woord alleen in den zin van *bij leven*, of *naar iets leven kent*. Intuschen vond ik bij een' geacht' Schrijver: »meer bleef »er ter verruiming, verheldering en ontwikkeling, »ter *beleving* over.»

Beligchamen. Dit ongewone en vreemd gevormde woord ontmoette ik in een geacht *Maandschrift*, waar men leest: »ter *beligchaming* zijner denkbeelden.» Ik geloof niet, dat dit navolging verdient.

Bemeesteren voor *vermeesteren*, is mede wel, door navolging van het Hoogduitsche taalgebruik, onder ons in zwang gekomen, maar echter met ons taaleigen niet strijdig te achten. Men denke slechts aan *beheerschen*, *bevoogden* enz. Doch hoewel het woord niet verwerpelijk keurende, zou ik voor mij liever het oudnederlandsche *vermeesteren* gebruiken.

Bemerken voor *opmerken*; in navolging van het

Hoogduitsch bij ons in zwang gekomen, is volstrekt strijdig met ons taalgebruik, volgens 't welk *bemerk*en zooveel beteekent, als *gewaarworden*, *ontdekken*. Deze ware beteekenis van het woord vindt men bij **WBILAND** opgegeven.

Benutten, in navolging van het Hoogduitsche *benützen*, voor *zich ten nutte maken*, is met ons taaleigen geheel onbestaanbaar.

Beoefenen, (eene kunst, wetenschap) is door het gebruik volkomen gewettigd; maar *de natuur beoefenen*, voor *waarnemen onderzoeken*, is eene minder gepaste uitdrukking. Zoo ook *beoefening der stoffenwereld* voor *beschouwing*, *nasporing der stoffelijke wereld*.

Berigtigen, voor *regtmaken*, *te regt brengen*, *wijzen*, is mede een woord, uit het Hoogduitsch overgenomen, en, ofschoon ook door **BILDERDIJK** gebruikt, als onnederlandsch te verwerpen.

Beroeren, in navolging van het Hoogduitsche *berühren*, voor *aanraken*, komt bij een' anders taalkundig' Schrijver voor in de uitdrukkingen: *de rivier beroert* (voor *bespoelt*) *de stad*; *deze taaltakken beroeren elkander*, voor *zijn met elkander verwant*. Men zal tot verdediging van dit gebruik wel niet willen doen gelden 't geen men, b. v. in de *Resolutiën van Holland*, meermalen ontmoet: *beroerende*

dat punt enz. voor 't geen wij doorgaans *rakende* of *betreffende* zeggen.

Bespreken, in het zeggen *eene zaak bespreken*, voor *daarover handelen*, *redekavelen*, is wel uit het Hoogduitsche *besprechen*, in die beteekenis gebruikelijk, in onze schrijftaal doorgedrongen, maar echter met het oud Hollandsche gebruik niet onbestaanbaar. Immers bij KILIAEN vind ik: *Bespreken*. Vet. Holl. *consulere*, *consultare*, *deliberare*. In het IV Boek van MELIS STOKK, V. 337 leest men:

Doe 's Graven volc dat versach,
Bespraken si hem (zich) en berieden,
 Dat si een deel van haren lieden
 Lieten ligghen voer deen casteel.

Betonen, voor *den toon op iets zetten*, 't welk mij bij een' goed' Schrijver voorkwam, is met de regelmaat van *bestempelen*, *bezegelen* overeen te brengen. Ik zou het echter, om de gelijkheid van klank met *betoonen*, bewijzen, liefst niet gebruiken.

Betrachten, in den zin van *beschouwen*, is thans, in navolging van het Hoogduitsche spraakgebruik, bij velen in zwang. Schoon dit gebruik met het gezag van Schrijvers der zeventiende eeuw, met name van DE GROOT EN HOOFT, kan verdedigd worden, meen ik echter dat men beter doet met zich daarvan te onthouden.

Betwifelen (iets), voor, *aan iets twifelen, iets in twifel trekken*, behoort mede tot die woorden, welke in de laatste jaren, door navolging van het Hoogduitsche spraakgebruik, in onze taal zijn opgenomen. Men kan echter niet beweren, dat hetzelfde met de regelmaat dier taal strijdig is. Groot toch is het getal van onzijdige werkwoorden, die door voortzetting van *be* eene bedrijvende beteekenis erlangden, als *loopen, belooopen (iets), lagchen, spotten, belagchen, bespotten (iets of iemand), weenen, beweenen (iets of iemand)* en vele andere. Misschien wel heeft WEILAND zich hier door geregtigd gekeurd, om het woord in zijn *Woordenboek* op te nemen. Het deelwoord *betwifeld*, in den zin van *dubius, dubitans*, komt mede bij KILIAEN voor. Het woord moge derhalve geene volstrekte afkeuring verdienen, er is echter geene genoegzame reden, om daardoor de meer Nederlandsche uitdrukking, *aan iets twifelen*, geheel te laten verdringen.

Bevangen. Zie bij *onbevangen*.

Bevinding wordt wel eens kwalijk voor *ondervinding* gebruikt. In zijne ware beteekenis komt het woord bij WAGENAAR voor in zijne *Vad. Hist.* XI D. bl. 373, alwaar gemeld wordt, dat »de oorlogschepen van het Engelsche Parlement zich niet ontzagen zelfs schepen van den Staat op te brengen op

vermoeden of *bevinding*, dat zij den Koning krijgsbehoefden toevoerden." Niet goed te keuren daarentegen is het gebruik, 't welk hij op bl. 432 van hetzelfde D. van het woord maakt: »Ook heeft de »*bevinding* sedert geleerd, dat de staat zo wel voor- »deel als last gehad heeft van de huwelijksverbindte- »nissen der Prinsen en Prinsessen uit den huize van »Oranje." Hier zou *ondervinding* het meer gepaste woord geweest zijn.

. Bewaren, in de spreekwijze *zich voor iets bewaren*, voor *zich voor iets hoeden*, op zijne hoede zijn, is misschien niet volstrekt af te keuren; maar het gebruik van *zich voor iets te hoeden* of *wachten* toch voor nauwkeuriger te houden.

Bezonnen is wel geen algemeen gebruikelijk woord, maar wordt door het algemeen aangenomene *onbezonnen*, mijns achtens, volkomen gewettigd.

Bijbrengen, in het zeggen *iemand eenig denkbeeld bijbrengen*, is met ons taaleigen onbestaanbaar. Het echt Nederlandsche gebruik van dit woord vindt men in het *Woordenboek* van WEILAND aangewezen.

Bijval. In een geestig stukje, geplaatst in de *Mengelingen* van den *Gids* voor 1840, n°. 6, bl. 204 enz. wordt dit woord, in de beteekenis van *goedkeuring*, voor ongerijmd verklaard en geheel verworpen. Doch, mijns achtens, heeft de Schrijver

daarbij te veel op de eigenlijke beteekenis van *vallen* gedrukt. Op denzelfden grond zou men *bevallen*, in den zin van *behagen*, *bevallig* voor *behagelijk*, en *aanvallig*, in gelijke beteekenis, voor verwerpelijk kunnen verklaren. Op de eigenlijke beteekenis van *vallen*, en de algemeen gebruikelijke van *aanvallen* lettende, zou men kunnen beweren, dat een *aanvallig meisje*, in goed Nederlandsch, niet anders kan beteekenen, dan een meisje, *dat genegen is om aan te vallen*. Zelfs al drukt men op de eerste beteekenis van *vallen*, laat zich *bijval*, in den zin van *goedkeuring*, nog verdedigen. Men denke namelijk aan de wijze van stemming door middel van boonen, bij vele geslotene gezelschappen, maatschappijen, en ook bij de Wetgevende Kamer van Frankrijk in gebruik. Wanneer nu iemand, ten voordeele van een persoon of zaak, eene witte boon in de stembus laat vallen, kan hij dan niet gezegd worden aan dien persoon, of die zaak zijn' *bijval* te geven? Op grond van al het aangevoerde meen ik, dat *bijval*, in den zin van *toestemming*, *goedkeuring*, geenszins te verwerpen is. Ook is die beteekenis door het gebruik van goede Schrijvers reeds lang gewettigd, zoo dat **WBILAND**, mijns oordeels, wel gedaan heeft met het woord, in den bedoelden zin, in zijn *Woordenboek* op te nemen.

Bijzonderen, een nieuw gesmeed werkwoord, dat ik zeer twijfel, of wel goedkeuring verdiene. Bij een' achtbaar' Schrijver lees ik: »in de meer *gebijzonderde* geschiedenis," voor: *in de meer bijzonderheden bevattende geschiedenis.*

Blaamsmet, dat bij een' anders keurig' Schrijver voorkomt, is, als eene overtolligheid behelzende, naar mijn oordeel, af te keuren. Men zegt immers: *iemand eene blaam aanwrijven; — die blaam kleeft hem aan,* enz. Gewoonlijk acht men *blaam*, door tuschenkomst van het Fransche *blame*, uit het Grieksche *blasphemia*, bij ons te zijn overgenomen; doch BILDERDIJK beweert, en naar mijn inzien te regt, dat het tot onze taal behoort, en uit het verouderde *bladen*, *bla-* en gesproten is. Het zou dan van gelijken oorsprong zijn met *blaar*, zweer, of met etter gevulde kleine blaas op de opperhuid.

Blijkelyk, dat, als bijvoegelyk naamwoord, in een naar verdiensten veel gelezen werk voorkomt, is wel met de regelmaat onzer taal niet volstrekt strijdig te achten, maar heeft echter niets, waar door het zich boven het algemeen gebruikelijke *blijkbaar* aanbeveelt. Men bezige dus liever het laatste.

Brokstuk. Dit onwelluidend woord, uit eene gebrekkige vertaling van het Hoogduitsche *bruchstück* bij ons ingevoerd, behelst eene in het oog loopende

overtolligheid. De vertaling, om naauwkeurig te zijn, had *breukstuk* moeten zijn, 't welk althans wat minder hard klinkt. Maar het eene en andere woord kunnen wij zeer goed missen.

D.

Daadwerkelijk behelst, zoo als het door sommigen gebruikt wordt, eene blijkbare overtolligheid, en zegt niets meer dan het echt Nederlandsche *werkelijk*. Zal het iets meer beteekenen, zoo moet het tegen *schijnwerkelijk* overstaan.

Daadzaak. Dit, sedert eenige jaren, maar al te gebruikelijk woord is eene vertaling van het Hoogduitsche *thatsache*. Schrijvers, die zich aan het Nederlandsche taalgebruik houden, bezigen daarvoor *feit*, dat, ofschoon uit het Fransche *fait* gesproten, sedert lang bij ons het burgerregt verkregen heeft. **BILDERDIJK** keurt het woord mede af, doch beweert tevens, dat het in onze taal van ouds *instrumentele* daad, dat is, *in eene schriftelijke aote bestaande* beteekent. Zie zijn *Perzius*, bl. 67. Ik had wel gewenscht, dat hij het laatste niet enkel gezegd, maar ook door een of ander voorbeeld uit een' gezaghebbend' Schrijver bewezen had. Voorts verdient hier nog melding, dat **ADELUNG** in zijn groot *Woordenboek*

thatsache voor een nieuw gesmeed woord verklaart, dat, naar zijn oordeel, is af te keuren.

Daarstellen. Dit woord, mede van onze Hoogduitsche naburen ontleend, moet thans dienen tot vervanging der echt Nederlandsche *voortbrengen*, *te weeg brengen*, *uitwerken* en meer dergelijke. Zoo las ik in een anders lofwaardig Tijdschrift: »Het verwaarloozen van alle gebruikelijke vormen »van regtspleging, *daargesteld* tot bescherming der »onschuld, streed niet minder met de voorreg- »ten der natie.” Een nauwkeurig Schrijver zou hier, voor *daargesteld*, zeker *voorgescreven*, *ingevoerd* of iets dergelijks geschreven hebben. *Daarstellen*, dat op zich zelve niet als strijdig met ons taaleigen beschouwd kan worden, wordt, mijns achtens, alleen gepastelijk gebruikt van voorwerpen, die voor het oog worden ten toon gesteld. Zoo kan men zeggen, dat het beeld van de Ruiters te Vlissingen, dat van Willem I te 's Gravenhage is *daargesteld*. Liefst echter wenschte ik, dat men zich van het gebruik des woords geheel onthield, omdat de overneming, als den rijkdom onzer taal niet vermeerderende, een' slaafschen geest van navolging verraadt.

Daarboven. Men vindt zelfs onder onze goede Schrijvers enkelen, die aan deze schrijfwijze boven

die van het gebruikelijke *daarenboven* de voorkeur geven. Willen deze zich zelve gelijk blijven, zoo moeten zij ook *daartetegen* schrijven voor *daarentegen*. Hoe door zulke nieuwigheden de taal verhard wordt, behoeft wel geene aanwijzing.

Deelen, in het zeggen *een gevoelen deelen* voor *daarmede instemmen*, is eene spreekmanier, met ons taaleigen geheel strijdig. Ook in het Hoogduitsch schijnt dit gebruik geen genoegzaam gezag voor zich te hebben; althans vindt ik het in het groote *Woor-*
denboek van ADELUNG niet opgeteekend.

Doelmatig, in navolging van het Hoogduitsche *zweckmässig*, dat echter door ADELUNG in zijn *Woor-*
denboek niet is opgenomen, schijnt in de echt Nederlandsche woorden *pligtmatig*, *regelmatig*, *regt-*
matig zijne verdediging te vinden; doch in deze allen is het denkbeeld van *maat* van juistere toepassing, dan in *doelmatig*. Het is waar, dat bij het schieten naar een doel ook de afstand bepaald wordt, waarop men van hetzelfde verwijderd zijn moet; maar dan zou *doelmatig*, op behoorlijken afstand van het doel verwijderd, *ondoelmatig* daarentegen te nabij of te ver van het doel staande beteekenen. Men volge dus het voorbeeld van keurige Schrijvers, die, in plaats van *doelmatig*, het meer gepaste *doeltreffend* bezigen. Een geacht lid onzer Commissie meent echter, dat het

woord *doelmatig* door de *analogie* van andere woorden, met *matig* zamengesteld, genoeg verdedigd wordt, en voegt er de juiste opmerking bij, dat *doeltreffend* hetzelfde niet altijd vervangen kan. Een middel toch kan geschikt zijn, om het doel te treffen, zonder dat het daardoor getroffen wordt. *Doelmatig* drukt derhalve iets minder uit, dan *doeltreffend*. Op grond hiervan zou men het woord kunnen behouden, te meer omdat het door het gebruik van vele goede Schrijvers, als 't ware, het burgerrecht verkregen heeft. *Doelgepast*, dat eene enkele maal voorkomt, is zeker minder goed te keuren; liever zou ik dan nog *doelpassend* zeggen. Ook de Hoogleeraar LULOFS is als verdediger van *doelmatig* opgetreden in de aantekeningen op zijne *Kakographie*, bl. 178.

Doorvoeren, in de uitdrukking *een karakter doorvoeren* en dergelijke, voor een karakter ten einde toe naar waarheid schetsen, is geheel strijdig met ons taaleigen. Ik houde het mede voor eene navolging van het Hoogduitsche taalgebruik, hoewel ik die beteekenis in het *Woordenboek* van ADELUNG niet vind opgegeven.

Durven, voor *mogen*, in navolging van het Hoogduitsche *dürfen*, b. v. in het zeggen, *durf ik dit gelooven?* is, als strijdig met ons taaleigen, af te keuren.

E.

Eigenbatelijkheid, welk woord in een veel gelezen werk voorkomt, is met ons taalgebruik onbestaanbaar. Van *eigenbaat* wordt bij ons *eigenbatig*, niet *eigenbatelijk* gevormd.

Eigendommelijk. Dit woord, waarvan het gebruik meer en meer algemeen wordt, is, buiten twijfel, een der meest verwerpelijke Germanismen, onder ons in zwang gebragt. Het is toch regtstreeks strijdig met eene der schoonste eigenschappen onzer taal, volgens welke, in oorspronkelijk Nederlandsche woorden, de klemtoon altijd op eenig zakelijk deel des woords, nimmer op een' enkelen uitgang geplaatst wordt. In *eigendommelijk* namelijk valt de hoofdtoon op den uitgang *dom*; en het woord zou derhalve, volgens den aard onzer taal, eene eigene soort van *domheid* of ook van *dommeligheid* moeten beteekenen. *Eigenaardig* en, in vele gevallen, ook het enkele *eigen* hebben, vóór de veldwinnende taalverbastering, op eene voor elk verstaanbare wijze het denkbeeld kunnen uitdrukken, waartoe *eigendommelijk* dienen moet, en zullen dit, zoo mijne hoop vervuld wordt, ook in het vervolg doen. Met leedwezen vind ik het woord ook in het *Woordenboek van WEILAND* opgenomen.

Eigenen, in het zeggen *tot iets geeigend zijn*, voor tot iets eene eigenaardige strekking of geschiktheid hebben, is, mijns oordeels, mede eene uitdrukking, door ons taalgebruik niet gewettigd. In de 17^{de} eeuw werd *eigenen* ook gebruikt in den zin van *bestemmen, verordenen*. Zoo las ik in een Tractaat van JOH. UITENBOGAERT, voorkomende in de *Bibliotheca Duncaniana*, 1616, 3^{de} D. en getiteld *Clare Iustificatie* enz. bl. 10. »Dat Godt alles in Sijn raedt »soo gheordineert heeft, datter menschen gevonden »worden, die, van haer moeders buyck af, *tot het »verderf zijn gheëyghend.*»

Eigenregting, in de beteekenis van zich zelve regt te doen, zijn eigen regter te zijn, komt voor in een gewijsde van den Hoogen Raad. Zie *Gewijsden, Jagtdelicten*, n^o. 49. Om de achtbaarheid van dit ligchaam verdient de uitdrukking eenig onderzoek. De zamenstellingen met *eigen* zijn bij ons niet vreemd, als *eigenbaat, eigendunkelijk, eigenliefde* enz. *Regting* is wel geen gebruikelijk woord; maar het werkwoord *regten*, in de beteekenis van *regtspreken*, is toch in onze taal aangenomen, en de wortel van het algemeen gebruikelijke *regter*. Dan, ofschoon verdedigbaar, mist echter de uitdrukking die in het oog loopende duidelijkheid van beteekenis, welke alle ongewone zamenstellingen moet kenmer-

ken. *Zelfregting*, in overeenstemming met *zelfonderzoek*, *zelfverloochening*, zou, in mijn oog, de voorkeur verdienen.

Ervaring, voor *ondervinding*, is algemeen gebruikelijk, en buiten twijfel goed. Maar niet even algemeen, en zeker minder goed is het gebruik van dit woord in het zeggen: *in ervaring gekomen zijnde*, voor *vernomen hebbende*.

Europeesch of *Europisch* kan, volgens de doorgaande kracht van den uitgang in onze taal, niet anders beteekenen, dan 't geen tot Europa behoort, aan Europa eigen is. Hieruit blijkt, dat de sedert eenigen tijd in zwang gekomene uitdrukkingen, *Europische naam*, *Europische vermaardheid*, voor een naam, die in Europa bekend, in Europa vermaard is, met ons taaleigen onbestaanbaar zijn. Een *Engelsche*, *Russische* naam is niet anders dan een naam, die in Engeland, Rusland gebruikelijk is. Beter is, *Europische goedkeuring*, 't welk in het *Programma van intekening op het standbeeld van Rembrand* voorkomt. Dit toch beteekent wat in Europa wordt goedgekeurd.

G.

Gedaagdesse van de vrouw, die in regten gedaagd is en zich tegen den eisch verdedigt, is een

hoogst onwelluidend en volstrekt overtollig woord, daar *gedaagde* evenzeer van eene vrouw, als van een' man gezegd kan worden.

Gegevens, voor het Latijnsche *data*, welk woord, in den gewonen zin, waarschijnlijk voor CICERO en zijne tijdgenooten niet verstaanbaar zou zijn, is het even weinig voor den Nederlander, wien het Latijnsche woord onbekend is, en als eene platte vertaling, buiten twijfel, af te keuren.

Gewelddaad, in een veel gelezen werk voorkomende, is, naar mijn oordeel, eene harde zamenstelling, welke geene navolging verdient.

Gezigt, in het zeggen: *Men heeft een fraai gezicht op den Rijn*. Mijn schrandere en geleerde ambtgenoot VAN ASSEN vraagt hierbij, en, naar mijn oordeel, te regt, of *uitzicht* niet beter is?

Godgeleerd. Het is bekend, dat een geacht Tijdschrift hier te lande den naam van *Godgeleerde Bijdragen* voert. Hierop is ten volle toepasselijk 't geen later op *kundig* omtrent *geschiedkundig* enz. zal worden aangemerkt. *Bijdragen* kunnen even weinig *Godgeleerd*, als eene kunst, eene waarheid *geschiedkundig* of *bedenkingen taalkundig* kunnen zijn; zij kunnen slechts tot de Godgeleerdheid betrekking hebben. Dit laatste wordt eigenaardig door *Theologisch* uitgedrukt, waarvoor men, misschien

door eene te ver gedrevene zucht, om uitheemsche woorden te vermijden, *Godgeleerd* heeft in plaats gesteld. Wil men intusschen zich daarvan onthouden, men schrijve: *Bijdragen tot bevordering der Godgeleerdheid*.

Godsdienstig, in de uitdrukking *Godsdienstige onverschilligheid*, voor onverschilligheid omtrent de Godsdienst, en meer dergelijke, is buiten twijfel af te keuren. *Godsdienstig* toch kan geene eigenschap van *onverschilligheid* zijn. Ook een *Godsdienstige onderwijzer*, hoezeer het te wenschen ware, dat dit van allen gezegd kon worden, voor *een onderwijzer in de Godsdienst*, is eene verkeerde uitdrukking.

II.

Heid. Vele zijn bij ons de zelfstandige naamwoorden op dezen uitgang. Om de voor het oor mindere bevallige herhaling van den tweeklank *ei* (die echter, om dit in 't voorbijgaan op te merken, hier geen eigenlijke tweeklank is, daar de *i* slechts tot verlenging der *e* dient en de oude uitgang *hede* is) om die herhaling dan te vermijden, schrijven sommigen b. v. *schrander-* en *voorzigtigheid*, *waar-* en *geregtigheid* enz. Ik meen echter, dat dit, in stede van verkorting, veeleer verminking der woorden heeten mag.

Herbenoemen, voor *op nieuw benoemen*, is met ons taaleigen strijdig, 't welk de voorvoeging van *her* niet toelaat, dan in woorden, die geen ander voorzetsel hebben, als *herbouwen*, *hernemen* enz.

Herhalen. *Zich herhalen*, in navolging van het Hoogduitsche *sich erhohlen*, voor *zich verkwikken*, *herstellen* enz. is met het echt Nederlandsche taalgebruik volstrekt strijdig.

Herinneren (*zich aan iets*) voor *zich iets herinneren*, d. i. zich iets op nieuw te binnen brengen, is reeds meermalen opgemerkt eene geheel verkeerde uitdrukking te zijn, welke aan onze Duitsche naburen verdient, overgelaten te worden. Het gezag van BILDERDIJK, die zich daarvan meermalen bedient, kan hier te minder gelden, omdat hij zelf van het woord *inneren*, het frequentativum van *innen*, eene verklaring geeft, die de ongepastheid der uitdrukking in het helderst licht stelt. In zijne *Korte aanmerkingen* namelijk op *Huidecopers Proeve*, bl. 69, leest men: »*Inneren* is frequentatief van *innen*, in-» of te binnen brengen, en dus is het met *her*, dat »de kracht van *weder* (of *op nieuw*) heeft, een aller-» nadrukkelijkst en juist beteekenend woord." De Heer DE JAGER, als taalgeleerde met lof bekend, heeft in zijne *Verscheidenheden uit het gebied der Nederduitsche taalkunde*, bl. 263 en volgg. het ge-

bruik van *iemand aan iets herinneren* wel met voorbeelden uit de oudheid trachten te verdedigen, doch mij niet kunnen overtuigen. Van mijne hem schriftelijk medegedeelde bedenkingen en de min bescheiden tegenspraak van den Hoogleeraar LULOFS gewagende, zegt hij in een later geschrift, met name zijne *Nalezing op het Glossarium van Prof. Lulofs Handboek* enz. bl. 55, *zich voor te behouden, de zaak later opzettelijk te overwegen*. In afwachting hiervan, meen ik nog altijd de uitdrukking te moeten afkeuren.

Huiverlijk, voor *huiverig*, als *huiverlijke angst*, dat men in het werk eener begaafde Schrijfster aantreft, verdient, mijns achtens, geene goedkeuring. *Huiverlijk* kan niets anders beteekenen, dan 't geen naar huivering gelijkt, daarvan iets heeft, terwijl de bedoeling zeker is, om *huivering wekkend* uit te drukken.

J.

Jaargang, in navolging van het Hoogduitsche *Jahrgang*, voor alle stukken van een werk, die in den loop van een jaar uitgegeven worden, kan met de regelmaat der taal, in andere woorden, met *gang* zamengesteld, kwalijk worden overeengebragt. *Jaarbundel* zou, mijns achtens, het denkbeeld beter uitdrukken.

Immer, voor *altijd*, behoort' tot het Hoogduitsche, niet tot het Nederlandsche spraakgebruik. Volgens het laatste beteekent het *ooit*, en staat tegen *nimmer* (*ne-immer*) over, even als *ooit* tegen *nooit* (*ne-ooit*).

Inbegrip, voor hetgeen wij in echt Nederlandsch *insluiting* noemen, is mede uit eene slaafsche navolging van het Hoogduitsch gesproten, welke waarlijk onze schrijvers tot oneer verstrekt. *Begrip* is onder ons alleen in eene overdragtelijke beteekenis in gebruik. Zoo wij het woord behoefden, zou ik meenen, dat *inbegrijping* de voorkeur verdiende. In een' anderen zin gebruikt **BILDERDIJK** het woord in den volgenden regel:

De taal is 't *inbegrip* der ons verleende schatten:

Waar het zoo veel als *zamenvatting* beteekent en te kennen geeft, dat in de taal alle ons verleende schatten vervat zijn. Duidelijker had hij kunnen schrijven:

De taal bevat in zich al de ons verleende schatten.

Inburgeren. In een werk *over de spelling der bastaartwoorden*, bl. 19 lees ik: »Men moet alleen »op zoodanige bastaartwoorden de Nederduitsche spelling toepassen, die bij ons *ingeburgerd* zijn.» Ziet hier een nieuw woord; dat een werkwoord *burgeren*

onderstelt, 't welk mij echter nimmer voorkwam. Maar, nemen wij het aan, zoo kan het niet anders beteekenen, dan *tot burger maken*. Doch waartoe dan het voorzetsel *in*? *Geburged* ware dan tot uitdrukking van het denkbeeld genoeg geweest.

Indeelen, eene vertolking van het Hooduitsche *eintheilen*, wordt thans door sommigen gebruikt voor 't geen echt Nederlandsche sprekers en schrijvers *deelen*, *verdeelen* noemen. *Indeelen* zou, in tegenstelling van *uitdeelen*, naar *binnen deelen* beteekenen.

Ingrijpen, in navolging van het Hoogduitsche *eingreifen*, b. v. in het zeggen: *dit grijpt in het gebied der Letterkunde in* en meer dergelijke, is eene spreekwijze, die wij aan onze naburen moesten overlaten. Het beeld schijnt van een roofdier ontleend te zijn, dat zijne klauwen in iets slaat, om het zich toe te eigenen, en heeft, voor mijn gevoel althans, te weinig bevalligheid om het over te nemen.

Inname is mede uit het Hoogduitsch in onze taal overgenomen of liever ingedrongen. Ik zou meenen, dat men het, als een' onnutten vreemdeling, moest weren.

Inschrift, voor *opschrift*, is, als eene platte navolging van het Hoogduitsche taalgebruik, volstrekt af te keuren.

Inspreken. In het voorgen. werk *over de spelling der bastaartwoorden*, bl. 94, wordt gewaagd van »een volstrekt gebrek aan den takt, die ons *inspreekt*, dat enz.» Ook dit behoort tot de vele zonderlingheden, die in dit werk voorkomen en niet ligt navolging zullen vinden. Liever nog zou ik schrijven, *die in ons spreekt*. Die geene jagt op vreemde uitdrukkingen maakt, zou waarschijnlijk eenvoudig geschreven hebben, *die ons zegt dat enz.*

Invloeijen. **BILDERDIJK** maakt van dit woord een vreemd gebruik in zijne *Geschiedenis des Vaderlands*, VII D. bl. 111: »hoezeer de Staten met Oranje »aan 't hoofd en door hem geleid en *ingevloeid*, den »rechtzinnigen leer handhaafden.» Zoo ook ald. bl. 172: »Maurits, die nu 21 jaren oud zijnde, meer »eerbied mocht vorderen, en altijd door Barneveld »*ingevloeid* werd.» Ik twijfel zeer, of dit voorbeeld wel navolging verdiene.

Inwerking. Ook dit woord behoort tot de zoodanige, die, strijdig met het Nederlandsche taalgebruik, uit het Hoogduitsch zijn overgenomen. Wij spreken van *werking op iets*, maar *inwerking* zal men bij geen' schrijver van eenig gezag, die vóór de laatste 50 jaren gebloeid heeft, aantreffen.

Inzage. Hieromtrent geldt hetgeen boven bij *inname* werd aangemerkt.

K.

Kerkelijkheid, zooals het voorkomt in den titel van een opstel, luidende: *Waarde eener voorbeeldige kerkelijkheid in overheden en aanzienlijken*, in *Waarheid en liefde*, 1844, bl. 187, drukt, mijns oordeels, het denkbeeld van den schrijver kwalijk uit. *Kerkelijk* toch beteekent *dat tot de kerk behoort*. Zoo spreekt men van *kerkelijk goed*, van *kerkelijke personen*, als predikanten, ouderlingen enz. *kerkelijke beambten*, als kosteren enz. De bijvoeging van den uitgang *heid* strekt bij ons eeniglijk om de eigenschap, door het adjectief uitgedrukt, tot een substantief te vormen, als *waarheid*, *gerechtigheid* enz. *Kerkelijkheid* kan dus even weinig gezindheid of genegenheid tot de kerk aanduiden, als *kerkelijk*, tot de kerk gezind of genegen. Mogen al de Duitschers hun *kirchlich* in dien zin gebruiken, dit kan een gelijk gebruik in onze moedertaal geenszins wettigen.

Krijgsopschrijving is een niet gelukkig woord, ter beteekenis van iemand, die tot de krijgsdienst verplicht is. *Krijgspligtig* is, dunkt mij, meer verkieslijk.

Kundig beteekent *die kunde heeft*. Dus is een *geschiedkundige*, die kunde van de geschiedenis, een

staatkundige, die kunde van den staat, een *taalkundige*, die kunde van de taal heeft. Het is derhalve verkeerd, wanneer men van een *aardrijkskundig*, *geschiedkundig*, *taalkundig woordenboek*, of van eene *geschiedkundige waarheid*, eene *staatkundige verhandeling* spreekt. Ik schroom niet hiermede mijn eigen vonnis te vellen, als die mede, zonder behoorlijk nadenken, een werkje, tot de taal betrekkelijk, onder den titel van *Taalkundige bedenkingen*, heb uitgegeven. Doch, gedachtig dat dwalen menschelijk is, schaam ik mij geenszins mijne dwaling openlijk te erkennen. — Nog vreemder en ongepaster is de uitdrukking *zielkundige straffen*, welke men bij een' anders naauwkeurig' schrijver aantreft, voor *straffen die, als onteerend, op de ziel werken*.

L.

Laaije, volgens de verklaring van KILIAEN *flamma*, *flammae lumen*, is, gelijk velen schijnen te meenen, geen bijvoegelijk, maar een zelfstandig naamwoord. Het is derhalve een geheel ongepaste uitdrukking, wanneer men spreekt van een huis, dat in *lichter laaije* vlam staat. Wel daarentegen kan men zeggen: *de vlam slaat ter lichter laaije uit*.

Lag, voor *legde* of *leide*, is ook bij goede schrijvers niet ongewoon, als: *hij lag grooten moed aan den dag*.

Men vergeet hierbij, dat *lag* het imperfectum is van het onzijdige *liggen*.

Landelijk kan niets anders beteekenen, dan 't geen tot het land behoort. Dus zijn *landelijke eigendommen*, eigendommen die op het land zijn, als boerenwoningen, bouwlanden, weilanden enz. Verkeerd derhalve is de uitdrukking *landelijke belastingen*, wanneer belastingen bedoeld worden, die voor 't Land in 't algemeen geheven worden. Deze fout vertoont zich in art. 447 van ons *Strafwetboek*, waar men, voor *landelijke belastingen*, *landsbelastingen* lezen moet.

Ledig, in de uitdrukking *ledige*, voor *nietsbeduidende klanken*, is eene ongepaste navolging van het Hoogduitsche *leere töne*. De nauwkeurige Nederlander vraagt *waarvan ledig?* Het antwoord is *van zin, beteekenis: waarom dan niet zinledige klanken?*

Liggen, in de spreekwijze *zich aan iets gelegen laten liggen*, behelst eene overtolligheid. Juister zegt men: *zich aan iets gelegen laten zijn*.

Lijk. Deze uitgang is beide aan bijvoegelijke naamwoorden en aan bijwoorden eigen. Achter de eerste gevoegd, vormt het een bijwoord, als *handiglijk*, *zuiverlijk* enz. Geene navolging derhalve verdient het voorbeeld van eene beroemde Schrijfster, wanneer zij *onnoozelijk*, *overdwaasselijk*, *zuiverlijk*, als adjectiven bezigt, gelijk wij mede haar gebruik

van *ernstelijk* voor *ernstig*, *haastelijk* voor *haastig* niet kunnen goedkeuren. Hetzelfde geldt van *verdragelijk*, voor *verdraagzaam*. Het eerste beteekent, volgens ons spraakgebruik, *dat verdragen kan worden*.

M.

Maakwerk, eene woordelijke vertaling van het Hoogduitsche *machwerk*, voor 't geen wij *knoeiwerk*, of *aangenomen werk*, zouden noemen.

Medegeven. In den *Gids* voor 1845, n°. 2, bl. 122, vindt men eenige Gallicismen van Mejuffrouw TOUSSAINT opgegeven. Daartoe behoort ook het volgende: zoo zij den schijn aannam, van *mede te geven in de eene of andere dwaasheid*. Dat dit geen Nederlandsche, maar eene louter Fransche uitdrukking is (*donner dans*), behoeft wel geene aanwijzing.

Mild heeft, volgens ons taalgebruik, de beteekenis van *ruim, overvloedig in het uitdeelen van gaven*. Bij onze Hoogduitsche naburen beteekent het *mede zacht, liefelijk*, als een *milde regen* enz: Dat dit laatste gebruik, ofschoon ook bij anders keurige schrijvers niet geheel zeldzaam, geene navolging verdient, behoeft nauwelijks gezegd te worden.

Moeizaam, voor *moeijelijk, vermoeijend*, is een geliefd woord van de begaafde Schrijfster van het *Huis van Lauernesse* enz. Ik twijfel nogtans zeer,

of het wel met de regelmaat der taal zij overeen te brengen: zeker althans is het, dat het door het gebruik van geen' gezaghebbend' schrijver gewettigd wordt, en den rijkdom der taal niet vermeerdert.

N.

Nahalen, in het zeggen: »ik moest nog eenige »bezoeken *nahalen*,» is eene vertolking van het Hoogduitsche *nachhohlen*, en verraadt voor ieder' Nederlander terstond zijn' vreemden oorsprong.

Namelijk, voor *met name*, in navolging van het Hoogduitsche *nämlich*, is met ons taaleigen strijdig.

Nederlating, voor *vestiging*, eene letterlijke vertaling van het Hoogduitsche *niederlassung*, is met ons taaleigen geheel onbestaanbaar. Minder berispelijk is, in gelijken zin, *nederzetting*.

O.

Omgeving. In navolging van het Hoogduitsche *umgebungen*, vond ik wel eens, ook bij goede schrijvers, van de *omgevingen eener stad*, in plaats van *hare omstreken*, van de *omgevingen van een' Vorst*, voor zijne *hovelingen*, of de hem *omringenden* gewaagd. Het behoeft intusschen nauwelijks melding, dat dit met het echt Nederlandsche taalgebruik geheel strijdig is.

Onbevangen, voor *niet vooringenomen, onpartijdig*, als *onbevangen oordeel, verstand*, is mede door het veelvuldig lezen van Hoogduitsche schriften bij ons ingeslopen. Het werkwoord *bevangen*, waar toe het behoort, geeft eigenlijk *omvangen*, even als *bevatten, omvatten*, te kennen. Ik voor mij houde de overneming ongepast, omdat daardoor de taal noch in kracht, noch in rijkdom wint.

Ondeelig, ter vertaling van *individuum*. Zie over dit woord het door mij aangemerkte in het *Taalkundig Magazijn* van den Heer DE JAGER, II D. bl. 180.

Onderbreken, in het zeggen, *een gesprek, eene rede onderbreken*, is uit eene vertaling van het Hoogduitsche *unterbrechen* gesproten, en met het echt Nederlandsche taalgebruik onbestaanbaar.

Onderhavig, ter beteekenis van iets, *dat men onder handen heeft*, is een woord van slechte gehalte. ADELUNG kent, in zijn groot *Woordenboek*, in dien zin *unterhabende*, 't welk bij om verscheidene redenen afkeurt. Ons woord is enkel door dialektverschil onderscheiden van *onderhevig*, waaraan het gebruik eene gansch andere beteekenis heeft toegekend.

Onderwerpelijk, voor 't geen het onderwerp uitmaakt, is mede een woord, dat in de laatste jaren door sommigen in zwang gebragt is, en in het *Woordenboek* van WEILAND met regt gemist wordt.

Onderzetting. Door dit woord heeft men goedgevonden, in ons *Burgerlijk Wetboek* het vreemde *hypothek* te vertolken. Zeker is dit op voorgang van HUIJ DE GROOT, in zijne *Hollandsche Rechtsgeleerdheid*, geschied. Doch men heeft daarbij niet bedacht, dat het gezag van dien geleerde, hoe groot anders ook, in dezen even weinig mag gelden, als dat van HOOF, wanneer hij *ingenieur* door *vernufteling* vertaalt. In Overijssel heeft men voor *hypothek* een eigenaardig woord, dat ieder landman verstaat, terwijl het uitheemsche hem onbekend is, dat namelijk van *verzetting*, in gebruik. Wilde men dus het Grieksche *hypothek* volstrekt verbannen, zoo ware het, mijns achtens, nog verkieselijker daartoe een woord te bezigen, dat ten minste in een gedeelte van ons Vaderland algemeen verstaan wordt. Het belagchelijke van dergelijke woordelijke vertalingen van uitheemsche woorden wordt op eene geestige wijze, ten toon gesteld in eene aantekening van O. Z. VAN HAREN op zijne *Geuzen*. Zie de uitgave van BILDERDIJK, II D. bl. 278 en 279.

Onmoeite kwam mij in de schriften van Juffrouw TOUSSAINT meermalen voor. Het is een ongebruikelijk woord, doch met de regelmaat der taal niet in strijd; maar ik zie geene reden tot deszelfs invoering. Zoo zou men ook van *onvreugde* kunnen spreken.

Doch wie gevoelt niet, dat door dergelijke nieuwe zamenstellingen de taal geenszins in rijkdom wint? Zoo ik mij niet geheel bedrieg, is het vormen van nieuwe woorden, in overeenkomst met de regelmaat der taal, dan alleen geoorloofd, ja lofwaardig, wanneer er geen algemeen gebruikelijk woord voorhanden is, dat het denkbeeld even juist en krachtig uitdrukt.

Ontbreken. Vreemd is het gebruik van dit woord bij BILDERDIJK, *Gesch. van het Vad.* VII D. bl. 97. »Hij althans toen hij zich daarover had uitgelaten, wilde van zijn kant niet *ontbreken*” d. i. *in gebreke blijven, te kort komen*. Ik houde dit voor eene ongepaste overneming van het Fransche *manquer*.

Ontvankelijk, voor geschikt, om te ontvangen, is met ons taalgebruik onbestaanbaar, volgens 't welk het woord niet anders kan beteekenen, dan 't *geen ontvangen kan worden*. Hetzelfde geldt omtrent *ontvangbaar*.

Oog. Men vindt meermalen de spreekwijze *iets op het oog hebben*, in plaats van *het oog op iets hebben*, 't welk de gepaste uitdrukking is.

Openbaar. Ik las wel eens van *openbare rustverstoorders* voor *verstoorders der openbare rust*. De uitdrukking is dubbelzinnig, daar men *openbare* niet enkel tot *rust*, maar, volgens het doorgaande gebruik, tot het gansche zamengestelde woord moet brengen.

Waar geene dubbelzinnigheid kan plaats hebben, als in *zijden-kousenweevers*, verdient de uitdrukking geene afkeuring.

Opgemeld, voor *bovengemeld*, is eene uitdrukking, die met ons taaleigen strijdig is.

Opname. Ook hieromtrent geldt het gezegde bij *inname*,

Opvallen, voor *in het oog loopen*, is, als eene slaafsche navolging van het Hoogduitsch, af te keuren.

Opvoeren, in de spreekwijze een *treurspel opvoeren* enz. in navolging van het Hoogduitsche *aufführen*, is, naar ik meen, op goede gronden door mij afgekeurd in het *Taalkundig Magazijn* van den Heer DE JAGER, II D. bl. 39, 173 en 176.

Overigens, in navolging van het Hoogduitsche *übrigens*, behoort tot die woorden, welke uit het taalgebruik onzer naburen zoo algemeen in het onze zijn doorgedrongen, dat de verbanning hoogst moeilijk zal vallen. Ik zie echter geene reden, waarom het boven het vroeger gebruikelijke zeggen *voor 't overige* de voorkeur zou verdienen. De aanwinst toch van korthed is zoo gering, dat zij nauwelijks in aanmerking mag komen.

P.

Onder deze letter heb ik niets aan te teekenen.

R.

Rede, in het zeggen: *hiervan kan de rede niet zijn*, is eene slaafsche navolging van het Hoogduitsche *kan die rede nicht seyn*. Echt Nederlandsch is, *hiervan kan niet gesproken worden*, of *hiervan kan de spraak niet zijn*. De uitdrukking verdient dus stellig afkeuring.

Regel. In navolging van het Hoogduitsche taalgebruik, leest men thans niet zelden, ook bij goede schrijvers, *in den regel*, voor 't geen wij, als Nederlanders, *doorgaans, meestal* plagten te noemen. Ik twijfel zeer, of iemand in deze overneming wel eene wezenlijke taalverrijking zal vinden.

Regtskundig. *Themis, Regtskundig Tijdschrift* is de titel van een bekend tijdschrift, aan de Regtsgeleerdheid gewijd. Hieromtrent geldt het gezegde bij *kundig*.

Roomsch-Katholijk kerkgebouw, voor kerkgebouw der Roomsch-Katholijken, is om gelijke reden af te keuren.

S.

Staf. Dit woord komt bij ons als zelfstandig, niet als bijvoegelijk naamwoord voor. Wanneer men dus in een veel gelezen werk de spreekwijze *staf op iets zijn*, voor *stijf op iets staan*, er veel aan hechten, ontmoet, verdient zulks geene navolging.

Teruglaten, voor *achterlaten*, dat mij in den *Zeeuwschen Volksalmanak* voor 1845, bl. 146, voorkwam, verdient, naar mijn oordeel, geene navolging.

Terugname. Hieromtrent geldt het gezegde bij *aanname*. Ik vond zelfs het meervoud *terugnames* gebruikt.

Toeverzigt, in de beteekenis van *vertrouwen*, welke het in het opschrift van een der *Evangelische Gezangen*, het 80^{ste} van den bundel, heeft, is uit den Heidelbergischen Catechismus, die, zoo als men weet, uit het Hoogduitsch vertaald is, in de menigvuldige verklaringen van zijnen inhoud ingeslopen, en daardoor bij vele Hervormde Godgeleerden, als 't ware, geijkt. Ik geloof echter, dat het aan vele leeken, met mij en meer anderen, die den genoemden Catechismus niet tot leerboek gehad hebben, in den opgegeven' zin geheel onbekend zal wezen. Ook herinner ik mij niet het bij eenigen niet theologischen schrijver ooit ontmoet te hebben. In het Hoogduitsch echter bestaat een werkwoord *zuversehen*, in de beteekenis van *vertrouwen*, zooals uit het groote *Woordenboek* van ADELUNG te zien is. Vergelijk het door mij aangemerkte in het II D. van

het *Taalkundig Magazijn* van den Heer DE JAGER, bl. 36—38.

Treifelen, een geheel verouderd woord, in de beteekenis van *streelen*, *vleijen*, wordt in een veel gelezen werk gevonden, waar men de uitdrukking *met fleemwoorden treifelen* ontmoet. Ik zie geen' grond tot wettiging van de poging, om dit voor verre de meeste Nederlanders onverstaanbaar woord weder in te voeren.

Tuimel, in de uitdrukking *tuimel der hartstogten*, behoort tot het Hoogduitsche (*taumel*), niet tot het Nederlandsche taalgebruik, 't welk hiervoor *bedwelming*, *dronkenschap* vordert.

U.

Uitledigen en het daarvan afgeleide *uitlediging* kwam mij, op twee plaatsen, voor in de keurige overzetting der *Navolging van Christus van Thomas a Kempis*, ons door den verdienstelijken J. P. HASEBROEK bezorgd. Ik twijfel zeer, of het gebruik van dit nieuwe woord wel navolging verdiene. Op beide plaatsen althans kan het, naar mijn oordeel, zeer goed door algemeen gebruikelijke woorden vervangen worden. Op bl. 71 leest men: »Daartoe kunt gij »niet komen, tenzij Zijne genade u voorkome en »trekke, zoodat gij, met verlating en *uitlediging*

»van alles, alleen met Hem u vereenigt.» Zou *uitbanning*, *uitdrijving* hier het denkbeeld niet even juist uitdrukken? — Op bl. 222 wordt het werkwoord mede zonder noodzakelijkheid gebruikt. Men oordeele. »Want (leest men daar) de liefde van Christus vermindert nooit en de rijkdom zijner verzoening wordt nooit *uitgeledigd*,» waarvoor ik liever *uitgeput* las. Het vormen van nieuwe woorden in overeenkomst met de regelmaat der taal, waartegen ik niet zeggen durf dat *uitledigen* strijdt, staat zeker den Nederlandschen schrijver, als een kostelijk voorregt, vrij; doch hij behoort, naar mijn inzien, van die vrijheid geen gebruik te maken, dan wanneer een nieuw woord zijn denkbeeld juister en krachtiger, dan eenig algemeen gebruikelijk, uitdrukt.

Uitoefenen. In de laatste jaren is deze zamenstelling, vroeger bij ons onbekend, in navolging van het Hoogduitsche *ausüben*, ook bij onze keurigste schrijvers vrij algemeen in gebruik gekomen, en zal, naar ik mij verbeelde, weldra door de overneming van *inoefenen*, met het thans ook bij achtbare schrijvers in Duitschland gebruikelijke *einüben* overeenkomende, gevolgd worden. Ook zie ik geene reden, waarom men, het eerste aannemende, het laatste zou verwerpen. Doch, wil men het eerste behouden, waar ik mij niet tegen verzetten wil, zoo moet het

iets anders, dan het gewone *oefenen*, en wel naar *buiten oefenen* beteekenen. Maar dan vraag ik, of de zoo gewone uitdrukkingen *invloed*, *magt*, *gebied*, *gezag uitoefenen* enz. niet, bij eenig nadenken, eene verwerpelijke *tautologie* behelzen, welke den wijsgeerigen geest van onze Hoogduitsche naburen niet moge ergeren, maar met den geest van naauwkeurigheid, den Nederlanderen eigen, onbestaanbaar is. *Invloed*, *magt* enz. *oefenen* onderstelt van zelve iets, waarop *die invloed*, *die magt* enz. *geoeffend wordt*; door dus in dergelijke gevallen *uitoefenen* te gebruiken, zeg ik inderdaad tweemaal hetzelfde, en maak mij dus aan *tautologie* schuldig. Het doet mij leed te ontdekken, dat ook anders keurige schrijvers dit niet hebben opgemerkt, en schrijf zulks eeniglijk daaraan toe, dat zij door het lezen van goed geschrevene Hoogduitsche werken aan die *tautologie* zijn gewoon geworden. Men vergelijke voorts het door mij aangemerkte in het II^do D. van het *Taalkundig Magazijn* van den Heer DE JAGER, bl. 31—33.

Uitteekenen, dat, volgens ons taalgebruik, niets anders kan aanduiden, dan *door teekening afbeelden*, komt bij BILDERDIJK in den zin van *onderscheiden*, *uitmunten* voor, zooals de Hoogduitschen hun *auszeichnen* gebruiken. Ik heb, in het *Magazijn* van den Heer DE JAGER, II. D., bl. 177, reeds twee voor-

beelden hiervan uit zijne *Geschiedenis des Vaderlands* bijgebragt, en laat hier nog een derde volgen, ontleend uit de *Voorrede* voor zijnen *Ondergang der eerste wereld*, bl. IX. »Zie daar 't onderwerp, dat »mij boven alle andere, niet slechts in innerlijk belang en gewricht der gebeurtenis zoowel als door »regtstreeksche betrekking tot elk onzer, maar ook »door een waar Dichterlijken aart kleur en houding »scheen *uit te teekenen.*» Ik zou van dit gebruik, dat mij nog bij geen' ander' schrijver van eenigen naam is voorgekomen, geen gewag maken, ware het niet, dat ik het bij een' zoo beroemd' taalkenner had aangetroffen, ten bewijze, hoe ligt een langdurig verblijf in Duitschland tot een met ons taaleigen strijdig woordgebruik vervoeren kan.

Uitvoeren, in de beteekenis van *uitwerken*, is, mijns achtens, met ons taalgebruik onbestaanbaar. Verkeerd derhalve is het zeggen: *een fraai uitgevoerd beeld.* *Uitvoeren* wordt bij ons meer bijzonder op eene daad of bedrijf toegepast, als *een' last*, *een bevel uitvoeren* enz.

V.

Van uit. Zie boven bij *af*, *van af*.

Veelzijdig, een woord thans dikwerf bij goede schrijvers voorkomende, verdient, mijns achtens,

wel geene onbepaalde afkeuring, maar kan echter niet op allerlei voorwerpen even goed toegepast worden. *Veelzijdige geleerdheid, kennis* enz. moge onberispelijk zijn; maar, wanneer een anders net schrijver van een' *veelzijdig' man* gewaagt, zou ik dit gebruik niet durven verdedigen.

Verafschuwen, in navolging van het Hoogduitsche *verabscheuen*, is een woord, tot welks overneming geene genoegezame reden bestaat, daar wij hiervoor het echt Nederlandsche *verfoeijen* bezitten.

Veralgemeenen, voor algemeen maken, is een van die nieuwelings ingevoerde woorden, welke, zoo zij al niet met ons taaleigen geheel strijdig zijn, echter niets wezenlijks tot verrijking der taal bijdragen.

Verarbeiten, als: die schrijver heeft zijne stof goed *verarbeid*, voor *bewerkt*, is mede, naar ik meen, uit het Hoogduitsch tot ons overgebracht. Mijns achtens, zou het, volgens de analogie van *verkleeden*, *vermaken* enz. beter gebruikt worden in den zin van *iets door arbeid veranderen*.

Verdacht, voor *verdenking*, dat mij in een met regt veel gelezen werk voorkwam, is een woord, door ons taalgebruik niet gewettigd, en dat door de analogie van *aandacht*, *gedachte* niet kan verdedigd worden. Beide woorden toch hebben het vrouwelijk

geslacht, terwijl in het bedoelde werk *het verdacht* gelezen wordt. Waartoe ook nieuwe woorden te scheppen, wanneer er een algemeen gebruikelijk voorhanden is, dat het denkbeeld volkomen uitdrukt?

Verdragelijk, voor *verdraagzaam*, is met ons taalgebruik onbestaanbaar, volgens 't welk het niet anders beteekenen kan, dan dat *verdragen kan worden*.

Verdragen, (zich met iets) voor *daarmede bestaanbaar zijn*, is eene uitdrukking, die men niet ligt bij een' achtbaar' schrijver zal aantreffen.

Vergemakkelijken, voor *gemakkelijk* of *gemakkelijker maken*, is een woord, dat met de regelmaat onzer taal bezwaarlijk is overeen te brengen.

Verhouding tot iemand, in de beteekenis van *betrekking*, als: *door zijne verhouding tot Dr. A— viel het hem gemakkelijk boeken te bekomen* enz. is een gebruik, dat met ons taaleigen volstrekt strijdig is.

Verkappen moet, volgens de regelmaat onzer taal, zooveel beteekenen als *van kapsel veranderen*. Het schijnt voor *vermommen* te staan, in de volgende plaats eener beroemde Schrijfster: »ik had afkeer, »schuwheid moeten *verkappen* onder het kleed van »courtesy." Ik twijfel zeer, of dit gebruik wel zij goed te keuren.

Verkeer b. v. in het zeggen: *Er bestaat veel han-*

delsverkeer *tusschen Nederland en Engeland*, is meer met het Hoogduitsche, dan met het Nederlandsche spraakgebruik overeenkomstig. Volgens het laatste zegt men beter: *er bestaat meer handelsgemeenschap* enz. — Ook in de beteekenis van *omgang*, waarin het, op voorgang onzer Hoogduitsche stamgenooten, mede wel eens voorkomt, is *verkeering* onder ons door het algemeen gebruik meer gewettigd.

Verklaren, *verklaring*, voor *verheerlijken*, *verheerlijking* is eene navolging van het Hoogduitsche taalgebruik, die met ons taaleigen onbestaanbaar is. Verkeerd derhalve is het gebruik van het woord *verklaard* in het CXLI der *Evangelische Gezangen*, 3^{de} couplet:

Triomf! triomf! wat hier bezwijk',
Eens zullen wij, aan Hem gelijk,
Verklaard, onsterflijk wezen.

Vervolledigen, voor *volledig maken*, is mede een nieuwerwetsch woord, dat afkeuring verdient. Zal *ver* hier eenige beteekenis hebben, zoo moet het die van *oer* zijn. Doch ik vraag, of iets wel meer dan *volledig* zijn kan? Maar *volledigen* zelf is een bij ons geheel ongebruikelijk woord.

Vervolmaken is mede een woord, dat wegens de overtolligheid, die het bevat, niet is goed te keuren. Boven *volmaken* toch (*perfectum reddere*) laat

zich niets denken. Doch voor *vol maken* (in den zin van *plenum reddere*) zou *ver* te dulden zijn in de beteekenis van *overvol maken*.

Verwikkeling, voor *moeijelijkheid*, *onmin twist*, in navolging van het Hoogduitsche *verwickelung*, is, als onbestaanbaar met ons taaleigen, af te keuren.

Verwondernis, voor verwondering, schoon door eene geachte schrijfster gebruikt, verdient geene navolging.

Vlugschrift, eene vertaling van het Hoogduitsche *flugschrift*, is, mijns bedunkens, geen gelukkig woord ter aanduiding van een *kort*, of *klein geschrift*. Het verwekt namelijk, naar mijn oordeel, het denkbeeld van een vlugtig opgesteld en dus weinig doordacht geschrift. Maar zijn er niet korte of kleine geschriften, waarin meer waars en goeds, dan in menig dik quartijn vervat is?

Vol, als achtervoegsel in *eervol*, *gevoelvol*, *rampvol*, *smaakvol* enz. is wel door het veelvuldig lezen van Hoogduitsche werken in onze taal ingevoerd, doch daarom, naar mijn oordeel, niet geheel te verwerpen. Meer Nederlandsch is zeker het achtervoegsel *rijk*, als *beeldrijk*, *bloedrijk*, *boomrijk*, *hulprijk*, *leerrijk*, *liefderijk*, *schaduwrijk*: doch, waar dit achtervoegsel door het gebruik niet aan-

genomen is, zie ik geene zwaarigheid om *vol* te bezigen.

Volhouden, in den zin van *bij iets volharden*, *iets blijven staande houden*, is eene bij goede schrijvers algemeen gebruikelijke uitdrukking, waarvan ik zelf mij meermalen bediend heb. Zoo leest men in de *Historie der Hollandsche Staatsregering* van den beroemden taal- en oudheidkenner A. KLUIT, II D. bl. 56: »bij gelegenheid, dat de krijgslieden onder »Sonoy te Medenblik *volhielden*, om zich niet te onderwerpen aan de Staten en Maurits.» Intusschen ben ik aan de deugdelijkheid van dit gebruik beginnen te twijfelen door de vraag van mijnen schranderen ambtgenoot M^r. C. J. VAN ASSEN, of »*volhouden* »niet uitsluitend eene physische beteekenis heeft?» Ik heb namelijk daarop de regelmaat der taal, met opzigt tot de woorden, met *vol* zamengesteld, nagegaan, en bevonden, dat overal, waar *vol* in de beteekenis van het Latijnsche *per*, voorkomt, als *voldoen*, *volharden*, *volmaken*, (*perficere*), *voltemmen* (*perdomare*) enz. dit *vol* een onafscheidelijk voorzetsel is, b. v. *ik heb voldaan*, *volhard*, *volmaakt*, *voltemd* enz., terwijl integendeel, waar *vol* in de vervoeging van het werkwoord gescheiden wordt, het altijd de beteekenis van het Latijnsche *plenus* heeft. Zoo zegt men: *ik heb den beker vol gemaakt*, *vol ge-*

daan enz. Volgens deze standvastige regelmaat der taal kan *volhouden*, waar *vol* een afscheidbaar voorzetsel is, niet dan in eene physike beteekenis gebruikt worden. Daarin gebruikt de keurige WAGENAAR het woord in zijne *Vaderl. Historie*, VIII D. bl. 97: »Ook zullen zij — — altoos wederom naar Engeland »mogen keeren, mids het getal der beloofde krijgsluiden steeds *volgehouden* wordt.” Ik vrees echter dat het gebruik van *volhouden*. in den met de regelmaat der taal strijdigen zin, reeds te diep geworteld is, dan dat het ligtelijk zal worden uitgeroeid.

Volksdommelijkheid, voor *nationaliteit*, naar het Hoogduitsche *volksthümlichkeit* gebootst, is een verwerpelijk woord, waarop het gezegde bij *eigendommelijk* volkomen toepasselijk is.

Voorheerschend, eene vertaling van het Fransche *prédominant*, is als een Gallicisme te verwerpen. In echt Nederlandsch zegt men daarvoor *overheerschend*.

Voorliefde, voor eene liefde, die men iets of iemand bij uitnemendheid toedraagt, laat zich door *vooroordeel*, *vooringenomenheid* in zooverre verdedigen, dat ik het woord niet als on-nederlandsch durf afkeuren.

Voorvreeze, ter aanduiding van eene *vooruit-opgevatte vreeze*, komt, als nieuwe zamenstelling, in het

Huis Lauernesse voor. Ik twijfel, of zij wel tot de gelukkigste te tellen zij.

Vóórwijsheid, op dit woord, dat mede in het zoo even genoemde werk gelezen wordt, is het gezegde bij *vóórreeze* mede toepasselijk.

Voorwoord is, als slaafsche vertaling van het Hoogduitsche *vorwort*, volstrekt af te keuren. Ons *voorbericht* past even goed op eene korte voorafpraak, terwijl het woord *voorrede* een meer uitvoerig voorbericht aanduidt. Wij kunnen dus *voorwoord* zeer goed missen.

Voorzienelijkheid, in de volgende woorden uit het *Huis Lauernesse*, I D. bl. 289. »o die fijne »*voorzienelijkheid*, hernam Cromhout, wie dan hoort »ons op deze verlatene straat?» is, als strijdig met de regelmaat onzer taal, te beschouwen. Volgens die regelmaat toch beteekent *voorzienlijk*, dat *voorzien kon worden*. *Voorzigtigheid* drukt hier het denkbeeld met veel juistheid uit.

Vreugdig is een geliefkoosd woord van de begaafde schrijfster, wier werk ik zoo even aanhaalde. Het brengt mij, hoezeer misschien met de analogie niet volstrekt strijdig, te zeer het Hoogduitsche *freudig* voor den geest, om het gebruik daarvan ter navolging aan te bevelen.

Vrijgeesterij. Wanneer wij een werkwoord *gees-*

teren mogen aannemen (waarover zie bij *begeesteren*), maak ik geene zwaarigheid om dit woord voor goed te verklaren.

Vrijgevig is wel in de laatste jaren bij ons uit het Hoogduitsche *freigebig* in gebruik gekomen, maar bij vroegere schrijvers niet vreemd, en is, naar 't mij voorkomt, van eene krachtige beteekenis. Ik heb daarvan reeds gesproken in het *Magazijn* van den Heer DE JAGER, II D. bl. 177 en 178, en herhaal nogmaals het daar gezegde, dat ik de overneming van dit woord voor eene wezenlijke verrijking van onzen taalschat zou houden.

Vrijzinnig, voor *liberaal*, als een man van *vrijzinnige* denkwijze, verdient, mijns achtens, niet evenzeer goedkeuring. Denk ik toch (dus herhaal ik het door mij gezegde in het straks genoemde *Magazijn*, II D. bl. 179) denk ik aan *ligtzinnig*, *krankzinnig*, *waaninnig*, en geef ik daarbij acht op de beteekenis, welke *vrij* in *vrijdenker*, *vrijgeest* heeft, zoo verbeeld ik mij, dat geen echt Nederlander zich met den titel van *vrijzinnig* kan verkuischt rekenen. Beter dan nog ware, mijns achtens, het woord *vrijgezind* ter uitdrukking van het bedoelde denkbeeld geschikt.

Vroegstuk, in overeenkomst met het Hoogduitsche *frühstück* voor *ontbijt*, komt mede in het *Huis Lauer-*

ness voor. Het woord, op zich zelve niet ongepast, moet in de ooren der meeste Nederlanders, met de Hoogduitsche taal minder gemeenzaam (en deze moeten er, blijkens de menigte van overzettingen uit die taal, nog velen zijn) vreemd klinken; weshalve ik meen, dat deszelfs gebruik geene navolging verdient.

W.

Wanneer ook, voor *ofschoon*, *hoewel*, *is*, als eene platte vertaling van het Hoogduitsche *wenn auch*, stellig af te keuren.

Wee, in de spreekwijze *om hem niet wee te doen*, eene letterlijke vertaling van het Hoogduitsche *um ihm nicht wehe zu thun*, is, als strijdig met ons taaleigen, af te keuren.

Weigeren. In de *Geschiedenis des Vaderlands* door BILDERDIJK, VII D. bl. 13 leest men: »Een bestand had men van de zijde der Staatschen gaarne »gedurende dien vredehandel gehad, maar daar *weigerde Parma zich aan*.” Dit is een Gallicismus, *se refuser à quelque chose*, waarvan men bezwaarlijk bij eenig' achtbaar' schrijver een tweede voorbeeld vinden zal.

Weinigen, in het zeggen *ik zal over de zaak met weinigen spreken*, is eene verkeerde navolging

van het Latijnsche: *de hac re paucis dicam*, waar ieder bij *paucis* het woord *verbis* voegt. Doch, volgens ons taalgebruik, kan *met weinigen spreken* niet anders beteekenen, dan *met weinige menschen spreken*. Zie verder het door mij hierover aangemerkte in het *Magazijn* van den Heer DE JAGER, II D. bl. 42 en 43.

Wezen, in de uitdrukking wij zijn het *kanaal* of *de Haarlemmermeer wezen zien*, is als Gallicismus *nous avons été voir* enz af te keuren.

Z.

Zelfstandigheid *der zaak*, in Artikel 1350 van ons *Burgerlijk Wetboek*, is eene onnaauwkeurige vertaling van het Fransche: *la substance de la chose*. In goed Nederlandsch zou het moeten heeten: *het wezen der zaak*.

Zich, in het zeggen, *zij ontmoetten zich*, *zij omhelsden zich* en meer dergelijken, is van het Fransche *se rencontrer*, *s'embrasser* ontleend. Het echt Nederlandsche taalgebruik vordert hier voor *zich*, *elkander*.

Zielkundige *straffen*. Zie bij *kundig*.

Zitte, voor *zitplaats*, in het *Huis Lauernesse* meermalen voorkomende, is bij ons ongebruikelijk,

en heeft mede het gezag der oudheid niet voor zich. Bij KILIARN vind ik daarvoor *het zitten en zitstede* opgeteekend.

Zuiverlijke *leer*, voor *zuivers leer*, is eene met ons taaleigen strijdige uitdrukking. Volgens hetzelfde toch kan *zuiverlijk* niet, dan als bijwoord, gebruikt worden.